

چه کسی از قرآن کریم محافظت می کند؟

سیر منطقی و خلاصه جلسه هفتم

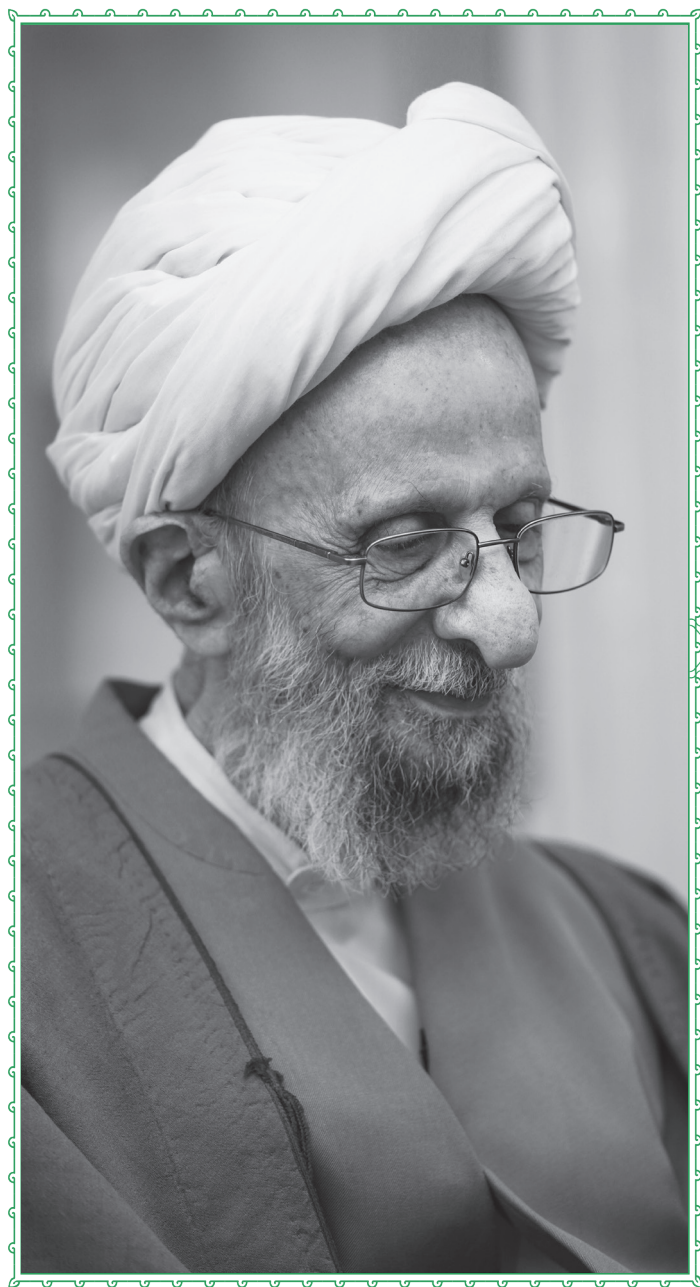
«به سوی بهار»؛ نگاهی دوباره به سلسله

جلسات شرح دعای ۴۴ صحیفه سجادیه

توسط مرحوم علامه مصباح یزدی رحمۃ اللہ علیہ

کاری از رسانه @MESBAHYAZDI-IR

بسم الله الرحمن الرحيم

• سیر فکری مباحث

می‌دانیم که هر چه در عالم هست از جانب خداست، اما آیا این به معنای مصونیت از خطا در تمامی پدیده‌های این عالم است؟ نه، زیرا برخی امور مستقیماً از خدا نازل می‌شوند و خداوند خود از آن امور محافظت می‌کند، مانند وحی، اما برخی دیگر، اگرچه ریشه در خواست خداوند دارند، در مراحل بعدی تحت تاثیر عوامل مختلف قرار می‌گیرند و ممکن است از صحت اولیه خود خارج شوند. قرآن از نوع اول است، وحی الهی که از هر گونه تصرف مصون مانده است. این مصونیت، علاوه بر ادله غیر قرآنی، در خود قرآن نیز دیده می‌شود. آیات ۲۶ تا ۲۸ سوره جن از حفاظت ویژه الهی بر وحی سخن می‌گویند، به گونه‌ای که حتی رسولان الهی نیز تحت مراقبت کامل قرار دارند تا پیام الهی بدون کم و کاست به مردم برسد. آیات تحدی و هم‌آورد خواهی قرآن نیز چالشی برای بشر مطرح می‌کند تا اگر توانایی دارند، حتی یک سوره مشابه قرآن بیاورند. این تحدی، نشان از اعجاز و مصونیت قرآن از هرگونه خطا و دست برد دارد. همچنین، عجله پیامبر ﷺ در قرائت وحی با هدف حفظ آن، با پاسخ خداوند در سوره قیامت، (آیات ۱۶ و ۱۷) همراه می‌شود که عجله‌ای در کار نیست؛ چراکه خداوند خود حافظ قرآن است.

اما برخی ممکن است بگویند چگونه پیامبری درس ناخوانده، می‌تواند قرآن را بخواند و در ابلاغ آن اشتباهی رخ ندهد؟ این شبهه نشان از عدم درک ماهیت وحی دارد. وحی تمام وجود ایشان را فرا می‌گرفت به گونه‌ای که الفاظ وحی به وضوح بر چشمان حضرت ظاهر و صوت وحی در گوشش شنیده می‌شد.

در ادامه، فراز بعدی از دعای امام سجاده بیان می‌شود که به فضایل ماه رمضان و احکام خاص آن اشاره می‌شود. در این فراز می‌خوانیم که خداوند برای گرمی داشت این ماه، برخی از اموری را که در ماه‌های دیگر حلال است، در ماه رمضان حرام کرده است؛ و زمان روزه را به طور دقیق تعیین کرده و کسی حق تغییر زمان آن را ندارد. ما به تمامی حکمت‌ها و مصلحت‌های این سخت‌گیری‌ها آگاه نیستیم اما شاید بتوان گفت که رعایت این احکام ویژه تأثیر به‌سزایی در حفظ وحدت جامعه جهانی مسلمین و نیز بهره‌مندی فوق‌العاده از برکات این ماه مقدس دارد.

• متن دعا

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ مِنْ تِلْكَ الشُّبُلِ شَهْرَهُ شَهْرَ رَمَضَانَ،
شَهْرَ الصِّيَامِ وَشَهْرَ الْإِسْلَامِ وَشَهْرَ الظُّهْرِ وَشَهْرَ التَّمَحِيصِ
وَشَهْرَ الْقِيَامِ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ، هُدًى لِلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِنَ
الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ؛ ستایش مخصوص پروردگاری است که
ماه خود، یعنی ماه مبارک رمضان را یکی از طرق هدایت
قرار داده است؛ ماه روزه و ماه تسلیم و اطاعت و ماه پاکی

و آمرزش گناهان و ماه شب‌زنده‌داری؛ ماهی که قرآن در آن نازل شده است تا هادی بشر بوده، دلایل روشن، بین حق و باطل را ارائه کند.

● شبهه مرتبط با نزول قرآن

پرسش:

ما می‌دانیم هرچه در این عالم هست، از طرف خداوند نازل شده است. خداوند در قرآن تصریح کرده است که خزائن همه مخلوقات عالم ماده نزد اوست و به هر اندازه که صلاح بداند، نازل می‌کند. حتی افکار مردم نیز از طرف خدا هستند. اما صرف اینکه چیزی منسوب به خداوند باشد، دلیل بر صحت و حقانیت آن نیست. اگر قرآن به همین دلیل درست و معصوم باشد، پس هر امر دیگری نیز باید چنین باشد، در حالی که چنین نیست.

● پاسخ به شبهه

در پاسخ به این شبهه باید گفت درست است که هرچه در این عالم هست، از عالم بالا و از طرف خدا نازل شده است؛ اما نزول و موجودیت آنها یکسان نیست. برخی امور مستقیماً از خداوند نازل می‌شوند و او از آنها صیانت می‌کند، در حالی که امور دیگری وجود دارند که وجودشان از خداست ولی در مرحله بعد تحت تأثیر اسباب و مسببات قرار می‌گیرند، که این امر می‌تواند اصالت و معصومیت اولیه آنها را خدشه‌دار کند. نزول وحی به انبیای الهی و به‌ویژه نزول قرآن کریم از نوع اول است که از هرگونه تصرف و معارضه مصون بوده است.

مصونیت قرآن از خطا، تحریف و هرگونه دست بُرد و... علاوه بر اینکه با ادله‌ای غیر قرآنی در مباحث تفسیری، علوم قرآنی و کلامی اثبات شده است، از آیات گوناگون خود قرآن نیز فهمیده می‌شود که به چند مورد آن اشاره می‌شود:

۱. محافظت الهی از وحی

در آیات ۲۶-۲۸ سوره جن، به اهمیت محافظت خداوند از وحی و قرآن این گونه اشاره شده است:

عَالِمُ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَى غَيْبِهِ أَحَدًا * إِلَّا مَنِ ارْتَضَى مِنْ رَسُولٍ فَإِنَّهُ يَسْلُكُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ رَصَدًا * لِيَعْلَمَ أَنْ قَدْ أَبْلَغُوا رَسُولَاتِ رَبِّهِمْ وَأَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ وَأَخْصَى كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا؛ او دانای غیب عالم است، پس هیچ‌کس را بر علم غیب خود آگاه نمی‌کند، مگر آن‌کس که از رسولان برگزیده‌اش باشد، خداوند از پیش رو و از پشت سرش او را محافظت می‌کند تا معلوم شود که آن رسولان، پیغام‌های پروردگار خود را کاملاً به خلق رسانیده‌اند و البته خداوند به آنچه از اسرار، نزد رسولان است، احاطه کامل دارد و به شماره همه چیز آگاه است.

در این آیات تأکید شده که وحی الهی تحت مراقبت ویژه خداوند قرار دارد و از هر نوع دستبرد شیطان دور نگه داشته شده است. امور غیبی پیشگاه خداوند برای هیچ‌کس آشکار نیست و حتی انتخاب شدگان وحی، تحت حفاظت شدید فرشتگان قرار دارند، که این خود نشان‌دهنده اهمیت وحی است.

اینکه در این آیه فرموده: «لِيَعْلَمَ أَنَّ قَدْ أُنْبِغُوا رِسَالَاتِ رَبِّهِمْ» (تا معلوم شود که آن رسولان، پیغام‌های پروردگار خود را کاملاً به خلق رسانیده‌اند) نشان می‌دهد حفاظت از وحی تنها به رساندن آن به پیامبر ﷺ محدود نیست، بلکه این حفاظت تا رساندن پیام به بندگان ادامه دارد. بنابراین، هیچ نیرویی نمی‌تواند در قلب یا زبان پیامبر نفوذ کند. این مراحل تحت صیانت الهی قرار دارند و بیانگر احاطه خداوند بر همه امور است.

۲. آیات تحدی در قرآن

آیات تَحْدِيّی قرآن اعلام می‌کنند که اگر جن و انس توانایی ایجاد کتابی مانند قرآن، ده سوره مشابه یا حتی یک سوره از آیات قرآن را داشته باشند، قرآن از ادعای اعجاز خود دست برمی‌دارد. این نوع هم‌آورد طلبی یا همان تحدی، نشان‌دهنده اعجاز و الهی بودن این کتاب است. اگر دخالت انسان یا هر موجود دیگری در قرآن یا در مراحل نزول آن وجود داشت، قرآن نمی‌توانست چنین چالش قدرتمندانه‌ای را مطرح کند. از این روست که در آیه ۸۲ سوره نساء، همگان را به توجه به این نکته فراخوانده است که «أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا» (آیا درباره قرآن نمی‌اندیشند؟! اگر از سوی غیر خدا بود، اختلاف فراوانی در آن می‌یافتند).

۳. عجله پیامبر در قرائت وحی

پیامبر اکرم ﷺ شاید به جهت اهمیت مسئله در حفظ و

نگهداری وحی یا شاید از سر علاقه و اشتیاق خود، بعضاً آیات را هنگام نزول، با عجله قرائت می‌کردند. این رفتار با آیات ۱۶-۱۷ سوره قیامة از سوی خداوند مواجه شد که عجله‌ای در کار نیست و خداوند خود وحی را جمع‌آوری و حفاظت خواهد کرد: «لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ * إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ»

۴. حقیقت دریافت وحی

قرآن ادله متعددی برای اثبات اعجاز خود دارد و تنها افرادی که به دنبال حقیقت هستند، می‌توانند این ادله را درک کنند. اما کسانی که تحت تأثیر هوای نفس هستند، نخواهند توانست این حقایق را ببینند و دانش آنها برایشان بی‌فایده خواهد بود. چنین افراد ناآگاه نمی‌توانند بفهمند که وحی چگونه بر قلب مقدس پیامبر (صلی الله علیه وآله) نازل شده و چگونه او حقیقت نورانی وحی را دریافت کرده است. برای این افراد قابل فهم نیست که الفاظ وحی به وضوح بر چشمان حضرت ظاهر و صوت وحی در گوشش شنیده می‌شود، یعنی هر بُعدی از وحی، در همان بخش مربوط از وجود نازنین حضرتش قرار می‌گیرد؛ به گونه‌ای که وحی تمام وجود ایشان را فرامی‌گیرد.

این ناآگاهی موجب می‌شود که برخی سوال کنند چگونه یک انسان درس‌ناخوانده می‌تواند از خطوط و الفاظ قرآن سردرآورد و چرا در دریافت و ابلاغ وحی اشتباهی به وجود نمی‌آید. این مسائل آن‌ها را به دست‌وپا می‌اندازد و منجر به

تحریف حقایق می‌شوند، به طوری که برخی مدعی‌اند پیامبر نیز مانند دراویش در حالت خلسه به چیزهای مبهم دست می‌یابد و آن را به سلیقه خود بیان می‌کند. از این رو، نتیجه می‌گیرند که چنین قرآنی نمی‌تواند برای ما حجیت داشته باشد. اما واقعیت این است که قرآن به عنوان وحی الهی از سوی خداوند در تمام مراحل نزول و ابلاغ با دقت حفظ و نگهداری شده است: «إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ»^۱ (ما قرآن را نازل کردیم؛ و ما خود بطور قطع نگهدار آنیم!)

• فراز دیگری از دعا

امام سجاد علیه السلام در ادامه دعا در بیان فضیلت ماه مبارک رمضان می‌فرماید: «فَأَبَانَ فَضِيلَتُهُ عَلَى سَائِرِ الشُّهُورِ بِمَا جَعَلَ لَهُ مِنَ الْحُرْمَاتِ الْمُؤَفَّرَةِ وَالْفَضَائِلِ الْمَشْهُورَةِ، فَحَرَّمَ فِيهِ مَا أَحَلَّ فِي غَيْرِهِ إِعْظَاماً، وَحَجَرَ فِيهِ الْمَطَاعِمَ وَالْمَشَارِبَ إِكْرَاماً، وَجَعَلَ لَهُ وَقْتاً بَيْنَنَا لَا يُجِيزُ جَلَّ وَعَزَّ أَنْ يُقَدَّمَ قَبْلَهُ وَلَا يَقْبَلَ أَنْ يُؤَخَّرَ عَنْهُ»؛ (خداوند تعالی برتری ماه مبارک رمضان بر دیگر ماه‌ها را با قرار دادن محرمات بسیار و فضایل معروف و مشهور، آشکار ساخت. به همین دلیل، برای احترام و گرامی داشتن مقام این ماه و نشان عظمت آن، بسیاری از اموری را که در دیگر ماه‌ها حلال است، در این ماه حرام کرد. خوردن و آشامیدن را در این ماه ممنوع کرد؛ و وقت آن را به گونه‌ای دقیق معین فرمود تا کسی مجاز به جلو انداختن آن نباشد و اگر تأخیر انداخت، از او پذیرفته نشود).

۱. برتری ماه رمضان نسبت به ماه‌های دیگر با تشریح احکام ویژه

خداوند به منظور نشان دادن اهمیت ماه مبارک رمضان، برخی احکام ویژه برای این ماه تشریع کرده است که در ماه‌های دیگر وجود ندارد.

۱. حرمت برخی امور

برای حفظ عظمت ماه مبارک رمضان، کارهایی که در دیگر ماه‌ها حلال است، در این ماه حرام شده، مانند تمتعات جنسی. «فَحَرَّمَ فِيهِ مَا أَحَلَّ فِي غَيْرِهِ إِعْظَامًا» (برای احترام و گرمی داشتن مقام این ماه و نشان عظمت آن، بسیاری از اموری را که در دیگر ماه‌ها حلال است، در این ماه حرام کرد).

۲. ممنوعیت خوردن و آشامیدن

به منظور احترام و بزرگداشت این ماه، خوردن و آشامیدن در روزهای آن منع شده است، حال آنکه این امور در سایر روزهای سال حلال است. «وَحَجَرَ فِيهِ الْمَطَاعِمَ وَالْمَشَارِبَ إِكْرَامًا» (برای تکریمش، خوردن و آشامیدن را در این ماه ممنوع کرد)

۳. تعیین زمان ثابت

زمان روزه‌داری در این ماه باید از رؤیت هلال رمضان تا رؤیت هلال شوال باشد و هیچ‌کس اجازه تغییر آن را ندارد. بنابراین، هیچ‌کس حق ندارد به بهانه گرما و سرما، طولانی و کوتاهی روزها و شب‌ها، مصالح شخصی یا اجتماعی و... در زمان

معین این ماه تصرف کرده، آن را تغییر دهد. «وَجَعَلَ لَهُ وَقْتًا بَيِّنًا لَا يُحِيزُ جَلَّ وَعَزَّ أَنْ يُقَدَّمَ قَبْلَهُ وَلَا يَقْبَلُ أَنْ يُؤَخَّرَ عَنْهُ»؛ و وقت آن را به گونه ای دقیق معین فرمود تا کسی مجاز به جلو انداختن آن نباشد و اگر تأخیر انداخت، از او پذیرفته نشود)

۲. حکمت احکام ویژه به خصوص روزه در این ماه

این سخت گیری ها شاید به منظور حفظ وحدت و یکپارچگی مسلمانان در بزرگداشت این ماه است تا جامعه جهانی مسلمان از برکات و آثار آن بی بهره نماند. پیشرفت های علمی معانی و آثار مثبت این احکام را به تدریج آشکار می کند.

ما از بسیاری از برکات احکام دقیق و حکیمانه الهی در ماه رمضان غافلیم و عقل بشری از درک کامل آن ها عاجز است. با این حال، پیشرفت علوم به تدریج زوایای پنهان آثار و برکات این احکام را آشکار می کند؛ آثاری که در گذشته برای مسلمانان ناشناخته بود و تنها از روی تعبد به آن ها عمل می شد. روزه ماه رمضان، به طور خاص، باعث پالایش روح و آمادگی برای دریافت فیوضات الهی و معارف بلند می شود؛ استعدادی که به گفته بزرگان با هیچ عبادت دیگری قابل دستیابی نیست. خداوند این فیض را در ماه رمضان ارزانی داشته است تا با بهره گیری صحیح از آن به برکاتش برسیم. اهمیت و فضیلت این ماه به حدی است که مؤمنان در پایان آن، برای از دست رفتن این فضیلت، ابراز اندوه کرده

و آرزو می‌کنند که «ای کاش تمام سال ماه رمضان بود و روزه
همه سال بر ما واجب بود»

۱۳۸۷، ۶، ۱۹

متن و صوت کامل جلسه را از [اینجا](#) ببینید

@mesbahyazdi_ir | mesbahyazdi.ir